

CONCEPTUALIZAREA PROIECTĂRII ȘI ORGANIZĂRII ACTIVITĂȚILOR ÎN INSTITUȚIA DE ÎNVĂȚĂMÂNT EXTRAȘCOLAR

STARÎȘ Dana, masterandă, Universitatea de Stat din Tiraspol

SILISTRARU Nicolae, dr. hab., prof. univ.,

Universitatea de Stat din Tiraspol, Republica Moldova

Rezumat. *Articolul reliefează aspecte definiții ale interpretării semnificației de proiectare și organizare a activităților extrașcolare, oferind un șir de definiții a acestor concepte, cât și principii necesare pentru pregătirea și realizarea de către cadrele didactice a propriilor modele de activități extrașcolare. Problema proiectării și organizării activităților a constituit în permanență o preocupare în rândurile teoreticienilor, dar și a practicienilor, care activează în instituțiile de învățământ. Actualmente, cadrele didactice din instituțiile de învățământ primar, secundar general, dar și extrașcolar mai pun în discuție necesitatea proiectării activităților.*

Cuvinte-cheie: *proiectare, planificare, organizare, proiect didactic, educație nonformală/extrașcolară.*

Abstract. *The article highlights defining aspects of the interpretation of the meaning of design and organization of extracurricular activities, providing a series of definitions of these concepts, as well as principles necessary for the preparation and implementation by teachers of their own extracurricular activities. The problem of designing and organizing activities has always been a concern among theorists, but also practitioners, who work in educational institutions. Currently, teachers in primary, secondary and general education institutions also discuss the need to design activities.*

Keywords: *design, planning, organization, teaching project, non-formal / extracurricular education*

Pornind de la semnificația științifică, dar și praxiologică a conceptului de proiectare, am considerat oportun de a evidenția opinia cercetătoarei I. Maciuc, care argumentând din punct de vedere istoric importanța și necesitatea proiectării activităților, remarcă că „în decursul a peste o sută de ani, planurile de lecții și planificările calendaristice au fost considerate documente obligatorii și doveditoare ale activității profesorului” [7, p. 295].

Cercetările din domeniu au pus în evidență necesitatea proiectării și organizării activităților care nu trebuie să lipsească din preocupările cadrelor didactice, pentru a asigura un proces educațional calitativ și eficient. Așa cum precizează și autoarea D. Sălăvăstru „experiența a demonstrat că activitatea didactică devine cu atât mai rodnică, cu cât este mai temeinic și mai minuțios pregătită” [11, p. 120].

În literatura științifică se întâlnesc diverse concepte care desemnează acțiunea sau activitatea de proiectare: „design al instruirii”, „proiectare didactică”; „proiectare pedagogică”; „proiectare

educațională”; „proiectare curriculară”; „planificare” etc. Iar, produsul final al acestei activități este realizat în următoarele documente proiective: „proiect de lecție”; „proiect didactic”; „proiect de tehnologie didactică”; „proiect didactic de lungă durată”; „proiect didactic de scurtă durată”; „proiect educativ”; „proiectare anuală” etc.

O altă abordare a acestui concept prezentată de cercetătoarea V. Goraș Postică, care atribuie o semnificație mult mai vastă termenului proiect, datorită procesului de dezvoltare socială și economică a întregii lumi, subliniind următoarea constatare *„și-a impus conotațiile sale manageriale și financiare, prin sensul de bază cucerește multiple domenii ale vieții actuale: proiect didactic, proiect de dezvoltare a școlii, proiect de dezvoltare personală, proiect de dezvoltare profesională, proiect ca ansamblu de acțiuni propuse pentru soluționarea unor probleme concrete în baza unei cereri de finanțare etc.”* [8, p. 140].

În viziunea cercetătorului N. Silistraru *„proiectarea reprezintă acțiunea complexă de concepere anticipată într-o viziune sistematică, a modelelor, activităților didactice în funcție de care vor fi îndeplinite la un nivel ridicat de competență și eficiență componentele procesului de învățământ, obiectivele, conținuturile, strategiile didactice, evaluarea și îndeosebi formele de activitate didactică”* [5, p. 107].

Organizarea este un proces didactic, care nu poate fi privită separat de proiectare și realizare, iar în viziunea lui N. Silistraru *„organizarea reprezintă activitatea complexă de asigurare ordonată, disciplinată, rațională coerentă și eficientă a activităților didactice, a forțelor și mijloacelor umane și materialele necesare punerii în funcție a componentelor procesului de învățământ - obiectivele, conținuturile, strategiile didactice, evaluarea și îndeosebi, formele de activitate didactică”* [Ibidem].

Proiectarea, în abordarea L. Pogolșa, presupune a gândi și a structura soluțiile stabilite prin consens în faza anterioară într-o manieră rațională, care prevede organizarea și evaluarea în timp a activităților propriu-zise de instruire [4, p. 38].

M. Stoica definește proiectarea pedagogică drept *„acțiunea de anticipare a demersurilor educaționale, necesare planificării, organizării și desfășurării procesului de învățământ”* [13, p. 169].

V. Andrițchi și T. Cojocaru, propun următoarea distincție între conceptele „proiect” și „plan”: proiectul cuprinde un set de intenții generale vizând dezvoltarea unei entități; planul reprezintă un sistem unitar de activități orientate spre atingerea unor obiective clar definite, analiza de nevoi educaționale și resursele disponibile [1, p. 23].

Astfel, analizând literatura științifică am constatat, că cercetătorii utilizează termenul de planificare pentru a desemna activitatea managerială. Planificarea este percepută ca fiind un exercițiu, o acțiune sau funcție, care constă în identificarea obiectivelor, stabilirea resurselor și mijloacelor necesare pentru atingerea obiectivelor, într-un anumit cadru temporal și spațial.

În literatura de specialitate găsim mai multe accepțiuni cu privire la criteriile, care stau la baza clasificării formelor educației. Însă cel mai frecvent, autorii utilizează criteriul de instituționalizare, pentru clasificarea formelor educației în trei mari categorii: - *Educația formală (oficială)*; - *Educația nonformală (extrașcolară)*; - *Educația informală (spontană)*.

Conform opiniei lui G. Văideanu, *educația nonformală (extrașcolară)* este reprezentată de totalitatea activităților cu caracter opțional sau facultativ promovate de școală, de organizațiile de tineret, de școală în colaborare cu asociațiile culturale, de elevii înșiși [13, p. 232-233].

Autoarea E. Macavei evidențiază următoarele caracteristici ale activităților extrașcolare și extrauniversitare: cercuri, vizite, expoziții, excursii, tabere, serbări, concursuri, festivaluri, conferințe, mese rotunde, reuniuni științifice, schimburi de experiență etc.; unele activități sunt organizate de către personalul didactic în școală, altele sunt organizate, cu participarea școlii, și au rostul de a completa și îmbogăți experiența de cunoaștere și de viață a copiilor, tinerilor și adulților; datorită acestor activități, orizontul de cunoaștere se extinde și se adâncește, experiența de cunoaștere și cea de viață se îmbogățeste cu elemente noi, în moduri interesante și atrăgătoare [10, p. 11].

În viziunea lui M. C. Călin, educației nonformale îi sunt specifice următoarele caracteristici: este organizată în școală, în afara orelor de curs, cât și în alte locuri, gratuit (case particulare, biserici, palate sau cluburi ale copiilor și tinerilor etc); este destinată unui scop pedagogic identificabil: să atenueze carențele și contradicțiile educației școlare prin programe flexibile, care să răspundă unor preocupări speciale ale celor care învață; se adresează atât elevilor (chiar dacă nu sunt înscriși în mod organizat în cadrul ei), cât și tinerilor (ei nemaifiind elevii unei anumite școli); este realizabilă de către anumite cadre didactice, care nu sunt specializate pentru învățământ; este deschisă spre mediu, urmărind să răspundă mai bine trebuințelor culturale ale audiențelor săi; costurile acestei educații sunt mai mici față de cele ale educației formale [2, p. 35].

Evident că activitățile desfășurate în mediul extrașcolar sunt atractive pentru copii și tineri, pentru că ele sunt organizate nu numai din inițiativa cadrelor didactice, dar și din inițiativa educabililor, care optează pentru crearea unui mediu educațional, ce ar permite dezvoltarea personalității pentru libera exprimare și afirmare în societatea contemporană în permanentă schimbare.

Potrivit Recomandării din 30 aprilie 2003 a Consiliului Europei, principiile specifice educației extrașcolare/nonformale sunt: 1. *Principiul flexibilității informaționale* – îmbunătățirea experienței educative a elevilor, raționalizarea timpului liber; 2. *Principiul cooperării* – mediu școlar bazat pe respect, comunicare, cooperare între cadrul didactic – educabil, cadrul didactic – societate, responsabilizarea tuturor factorilor sociali implicați în susținerea procesului educativ, inițierea de rețele interșcoli la nivel local, național, european, internațional; 3. *Principiul accesului egal la educație* – reducerea excluziunii sociale, reducerea fenomenelor de abandon școlar, absenteism și analfabetism; 4. *Principiul complementarității educației formale și nonformale* – recunoașterea educației nonformale ca parte esențială a educației obligatorii, ca spațiu aplicativ pentru educația formală.

Conform O. Costea, M. Cerkez, L. Sarivan (2009), *Educația nonformală și informală: realități și perspective în școala românească*, sunt evidențiate următoarele principii specifice educației extrașcolare/nonformale: 1. Necesitatea de a asigura continuitatea educației, pentru a evita eroziunea de cunoștințe; 2. Adaptarea curriculumului și a metodelor la obiectivele particulare și originale fiecărei societăți; 3. Pregătirea cetățenilor societății la toate nivelurile de educație pentru un spațiu real unde au loc evoluții, schimbări și transformări; 4. Mobilizarea și utilizarea tuturor mijloacelor de formare și de informare din societate; 5. Realizarea de relații între diferite forme de acțiune (tehnică, politică, industrială, manufacturieră, comercială etc.) și obiectivele educației din societate.

Este important să menționăm, că de cele mai dese ori activitățile organizate în mediul extrașcolar, pot avea un caracter spontan, neprevăzut, bazat pe creativitate. Însă acest fapt nu semnifică că activitățile extrașcolare nu pot fi proiectate și organizate din timp, ceea ce solicită o acțiune anticipativă a etapelor instructionale ale demersului educațional. În acest sens, vom evidenția următoarea afirmație: activitatea de creație specifică, proiectarea pedagogică vizează valorificarea optimă a timpului real destinat învățării, în mediul școlar și extrașcolar [2, p. 197].

Analiza surselor de specialitate a permis constatarea faptului că, în prezent nu există un model unic de proiectare pedagogică, iar diferitele modele și micromodele prezentate de cercetători reliefează exemple de acționare pentru cadrele didactice, rolul cărora constă în alegerea celui mai optim model – ca mijloc de proiectare și organizare a activităților.

În literatura științifică sunt prezentate diverse modele ale proiectării activităților în funcție de tipul acestuia, care contribuie la organizarea și realizarea demersului educațional. Cadrul didactic din instituția extrașcolară poate folosi în activitatea practică orice model pe care-l consideră funcțional și util, doar că acesta trebuie să fie elaborat corect din punct de vedere teoretic și metodologic.

În instituțiile de învățământ extrașcolar, la fel ca și în instituțiile de învățământ secundar general, organizarea procesului educațional constituie un sistem complex de factori interni și externi (conținuturi tematice, strategii educaționale și mijloace de învățământ etc.), de resurse (informaționale, umane, materiale etc.) și de relații pedagogice între cadru didactic și educat. Astfel, în programe se definesc scopurile și obiectivele, temele și timpul acordat instruirii, conținuturile repartizate pe ani de studii, contingentul de elevi [3, p. 11].

Cercetătoarea G. Cristea delimitează următoarele tipuri de activități în cadrul educației/instruirii nonformale [6, p. 62]: a) activități extradidactice, organizate în afara clasei: cercuri pe discipline de învățământ, cercuri interdisciplinare, cercuri tematice/transdisciplinare; ansambluri sportive, artistice, culturale etc; întreceri, competiții, concursuri, olimpiade școlare/universitare; b) activități perișcolare, organizate pentru valorificarea educativă a timpului liber cu resurse tradiționale (excursii, vizite, tabere, cluburi, universități populare, vizionări de spectacole/teatru, cinema, expoziții etc.) și cu resurse moderne (videotecă, mediatecă, discotecă, radio, televiziunea școlară, instruire asistată pe calculator, cu rețele de programe nonformale); c) activități parașcolare organizate în mediu socio-profesional, ca „soluții

alternative” de perfecționare, reciclare, recalificare, instituționalizate special la nivel de presă pedagogică, radio, televiziune școlară, cursuri, conferințe tematice – cu programe speciale de educație permanentă.

În concluzie, proiectarea activităților educaționale reiese din caracterul organizat, planificat și sistemic al educației extrașcolare. Proiectarea și organizarea sunt procese educaționale deschise, în permanentă schimbare, care necesită flexibilitate, creativitate, competențe psihopedagogice și profesionale, ce vor asigura succesul activităților în instituția de învățământ extrașcolar.

Conținutul învățământului extrașcolar are un caracter formativ, se eșalonează pe profiluri și niveluri, și necesită proiectarea și organizarea activităților educaționale. Pentru realizarea optimă a activităților este necesar de a anticipa acțiunile ce prezintă conținutul acestora, adică proiectarea procesului educațional extrașcolar. Așadar, când „un proiect de activitate educațională este gândit și realizat din perspectiva fundamentelor și exigențelor psihopedagogice, acesta dobândește caracteristicile unui instrument de lucru operațional și util în activitatea practică a cadrului didactic”.

Bibliografie

1. Andrițchi, V., Cojocaru, T. Programul raional/municipal de dezvoltare a învățământului: conceptualizare și implementare. Ghid metodologic. Chișinău: CEP USM, 2015. 52 p.
2. Călin, Marin C. Teoria și metateoria acțiunii educative: reconsiderare, adăugiri și demersuri aplicative. București: Editura Aramis, 2003. 207 p. ISBN 973-85940-3-0.
3. Cebanu, L. Managementul activităților extrașcolare. Ghid metodologic. Chișinău: Tipografia „Cavaioli”, 2015. 84 p. ISBN 978-9975-48-083-3.
4. Costea, O. (coord.) Educația nonformală și informală: realități și perspective în școala românească. București: EDP, 2009. 215 p. ISBN 978-973-30-2605-1.
5. Cristea, S. Concepte fundamentale în pedagogie. Educația. Concept și analiză. Vol. II. București: Editura Didactica Publishing House, 2016. 117 p. ISBN 978-606-683-378-3.
6. Cristea, G. Pedagogie generală. Ediția a II-a, București: Editura Didactică și Pedagogică R.A., 2008. 212 p. ISBN 978-973-30-2056-1.
7. Florea, Nadia, M., Țăranu Adela, M. (coord.). Pedagogie. Curs de formare inițială pentru cariera didactică. Ediția a II-a. București: Editura Fundației „România de Măine”, 2008. 296 p.
8. Goraș-Postică, V. (coord.) Competența acțional-strategică?! Chișinău. Centrul Educațional „PRO DIDACTICA”. Tipografia „Bons Offices”, 2012. 152 p. ISBN 978-9975-4125-5-1.
9. Maciuc, I. Pedagogie. Formarea continuă a cadrelor didactice. Craiova: Omniscop, 1998. 312 p.
10. Macavei, E. Pedagogie. Propedeutică. Didactică. București: EDP, R.A, 1997. 516 p.
11. Sălăvăstru, D. Didactica psihologiei. Perspective teoretice și metodice. Ediția a II-a revăzută. Iași: Editura Polirom, 2006. 192 p. ISBN 973-46-0496-1.
12. Stoica, M. Pedagogie și Psihologie. București: Editura „Gheorghe Alexandru”, 2001. 279 p.
- Văideanu, G. Educația la frontiera dintre milenii. București: Editura Politică, 1988. 326 p.